

nog een terechtstelling bij, waar het versche bloed van den misdadiger aan epilepsielijders als geneesmiddel werd uitgereikt. Ook zag hij daar w. BAUM een steensnijding verrichten buiten narcose, terwijl de patiënt een metalen kogel in den mond had om de pijn te verbijten.

Na als assistent onder VON WITTICH te Königsberg gewerkt te hebben, ging hij als lector voor de pathologische anatomie naar Breslau, waar hij later buitengewoon hoogleeraar in dit vak werd. Hier moest hij zich nog behelpen met een paar kamers in het huis van een bevriend collega als laboratorium ingericht. Zijn „Diener” bracht hierheen het materiaal voor zijn colleges en onderzoekingen in een blikken koffertje.

In 1872 volgde zijn benoeming tot gewoon hoogleeraar in de beschrijvende anatomie, zijn eerste liefde, te Straatsburg. Hij hielp daar de geneeskundige faculteit in te richten aan de nieuw gestichte Deutsche hoogeschool. Later werd hij te Berlijn benoemd, waar hij nog 33½ jaar werkzaam bleef.

Veel wordt medegedeeld over de verschillende wetenschappelijke mannen, waarmede hij gedurende zijn lange loopbaan zoowel aan de Deutsche universiteiten als in het buitenland kennis maakte; zoo ook over de vele reizen, die hij deed als vertegenwoordiger van zijn land op congressen in Europa en Amerika.

Ook bespreekt hij vele actueele vraagstukken, waarmede hij als docent in aanraking kwam, zooals de specialiseering in ons vak, de studie der vrouw en andere.

Wie dus nog eens wil nagaan, wat er zooal op wetenschappelijk, technisch en sociaal gebied in ons werelddeel in de laatst verstreken zeventig jaren is voorgevallen en veranderd, hem kan dit aangenaam geschreven boek zeer zeker ter lezing worden aanbevolen.

J. VAN DER HOEVEN.

G. BILANCIONI, *La sordita di BEETHOVEN*. Rome 1921.
A. F. FORMIGGINI. Prijs 25 Lire.

Dit boek houdt zich uitsluitend met het oorlijden van den grooten toonkunstenaar bezig. Men kan een dergelijk boek van twee kanten bezien: van den kant van den kunstenaar of van dien van den geneeskundig-geschiedkundige. Het eerste standpunt doet in ons *Tijdschrift* minder terzake, al moet mij de opmerking van het hart, dat BILANCIONI de BEETHOVEN-literatuur niet zóó beheerscht, dat hij het recht zou hebben zich als een tweede THAYER of NOTTEBOHM voor te doen. Voor den arts is het bezwaar, dat de schrijver vrijwel niets bijzonders te vertellen had en toch bijna 350 bladzijden wilde volpraten. Het gevolg is een afgrijselijke langdradigheid en een neiging tot niets ter zake doende uitwijkingen. Zoo worden alle mogelijke doove toonkunstenaars ten tooneele gevoerd en zelfs kunstenaars voor deze gelegenheid doof gemaakt. Hoe de schrijver er b.v. toe komt SCHUBERT onder de dooven te rekenen, is mij een raadsel. Ook de bewering, dat ROBERT SCHUMANN

een beginnende doofheid zou gehad hebben, *omdat* hij allerlei geruischen hoorde, is wel heel zonderling. Is het niet logischer aan te nemen dat de krankzinnige SCHUMANN gehoorshallucinaties had 1).

Behalve nu de tallooze geschiedkundige onjuistheden is het boek ongenietbaar door zijn gezwollen stijl. Als een staaltje hoever des schrijvers vervoering gaat, is zijn jammerklacht, dat, terwijl vele schrijvers blinden hebben vereeuwigd, geen schilder dooven op het doek heeft gebracht. Deze onzin, die men eerder in de *Fliegende Blätter* zou verwachten, kan de lezer op bldz. 4 vinden.

Geneeskundig begaat de schrijver m.i. een onvoorzichtigheid door voor de diagnose zooveel waarde aan BEETHOVEN's gelaatsuitdrukking te hechten. Hij zal toch BEETHOVEN wel niet persoonlijk gekend hebben en om uit alle mogelijke portretten, die onderling zoo geweldige verschillen vertoonen, tot een diagnose te komen, is een . . . stoutmoedigheid, die mij niet sympathiek is.

Tot welk besluit komt de schrijver? Hij besluit, dat BEETHOVEN doof is geweest, dat er waarschijnlijk ook afwijkingen in het trommelvlies hebben bestaan behalve de ziekte van het binnenoor. Echter zijn alle beweringen van den schrijver zóó bedolven onder kilogrammen hoogdraverigheid, dat ik dit boek zoowel voor den arts als voor den musicus een bron van tijdverspilling zonder meer acht.

KOOPMAN.

Verbetering.

Tot mijn leedwezen is de transcriptie van de acte voorkomende in „Sprokkels uit oude archivalia XXIII” (*Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* 4 Augustus 1923) op onverklaarbare wijze zeer verminkt weergegeven. De juiste tekst der acte moge hier nog volgen:

Opten 28 Junij 1598
voer Richter Luchteren und Caldenbach.

HENRICK SGRAVE unnd GERLICH LADEMACKER beide onser stadt ingesetene burger, die wij gelooff und tuichwehrdich achten, hebben mits liffflicken ehde tott den einde geprestirtt verklaartt und getuigett hun als bijgesetene naabuiren wall kundich und bewust tho sin datt Joffr. JOHANNA RATINGS off NIENHUIS in den craem off kindtbedde bevallen, an haer luchter bien dermaaten beschadigett geweest, datt sij 't gebrueick derselven verlaeren, und gesien tho hebben op Maandach den 19 van dese maandt, datt sy mitt een stock inde handt in t' gaan und wenden, hett bien voern. gesleppett, und mitt die handt omme kijren moeten, und datt zij op gisteren dieselve persone wedder gevisitirt, und ogenschienlick bevonden, dat sij hett voern. haer bien, wedder gebrueicken und wall gerade daer op hefft gaen kunnen, und hun wall weetich tho sin, datt zij van obgerurte haere krenckte in weinich dagen securirt sij van MARIKEN DIE RODE VAN HEKEREN, onser stadt ingesetene und gebarene burgersche, bij ons exercirende die professie van Meisterhe inde Medicine. S.A.

Amsterdam, Augustus 1923.

J. W. WIJNDELTS.

---

1) Zie o. a. MOEBIUS, ROBERT SCHUMANN'S *Krankheit*. (Ref.).